

Roles and Competencies of Librarians in Academic libraries¹

Sumattra Saenwa²

Received: May 7, 2013

Accepted: June 5, 2013

Abstract

This research aimed at examining factors leading to role and competency of academic librarians and to study their role and competency. This research divided into 2 stages. In the first stage, the examination of factors leading to role and competency of academic librarians was explored. And in the final stage, role and competency of academic librarians were conducted. In the first stage, the study sample included 197 librarians and administrators from 56 university libraries by simple random sampling. The tool employed for this stage was questionnaire. In the final stage, the study sample included 23 library and information science experts by purposive sampling. The tool employed for this stage were questionnaire and interview. The collected data were analyzed by frequency, percentage, means and standard deviation. The research findings revealed that there were 5 factors affecting the role and competency of academic librarians at high level: 1) information technology and innovation 2) library user 3) information source 4) library policy and 5) academic institution policy. For the role and competency of academic librarians, 100 % of experts agreed with 5 aspects of role and competency of academic librarians: 1) role of professional 2) role of learning and instruction promotion 3) professional competency 4) information technology competency and skill and 5) general competency.

Keywords: performance appraisal, participation

¹ Research Article was funded by Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

² Lecturer in Library and Information Science, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
E-mail: sumattra@g.swu.ac.th

บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา¹

ศุภรชตรา แสนวา²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และศึกษาบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดจำนวน 197 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 56 แห่ง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างด้วยแบบง่าย เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิจัยระยะที่ 2 ยืนยันบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 23 คน เลือกด้วยวิธีเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์อยู่ในระดับมาก มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ด้านผู้ใช้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านนโยบายของห้องสมุด และด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้การยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับบทบาทและความรู้ความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่ บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพ บทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ความสามารถทั่วไป

คำสำคัญ: บทบาทบรรณารักษ์ ความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ สมรรถนะบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

¹ บทความวิจัย ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: sumattra@q.swu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศกำลังเป็นประเด็นสำคัญของวิชาชีพสารสนเทศในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสภาพองค์การที่เปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ทำให้การทำงานมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยี รูปแบบสารสนเทศ สื่อสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศใหม่ที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ และดิจิทัลมากขึ้น ช่องทางสำหรับการใช้สารสนเทศของผู้คนง่าย สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (Khoo, 2010 and Bowles, 1999) ประกอบกับพฤติกรรมและความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม วิธีการเรียนรู้มีความหลากหลาย และต้องการความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ระดับสูง มีผู้ใช้บริการหลากหลายประเภทและความต้องการสารสนเทศมีลักษณะเป็นสหสาขาวิชา วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่จำกัดเฉพาะภายในสถาบันเท่านั้น แต่ยังมีภารกิจต่อสังคมและชุมชนรวมไปถึงความร่วมมือระหว่างสถาบัน บรรณารักษ์จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและแนะนำผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการทำให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ อาทิ ผลการวิจัยของ นวพร ไชยทองศรี (2549: 101-102) ซึ่งศึกษาการใช้สารสนเทศของนักศึกษาปริญญาโท คณะ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า นักศึกษาค้นสารสนเทศโดยใช้เครื่องมือช่วยค้นจากโปรแกรมค้นหา (Search Engine) สูงที่สุดคือ เว็บไซต์ของ Google รองลงมาใช้เว็บไซต์ของสำนักหอสมุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญาณภา อินพรหม (2551: 67-69) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษามีความต้องการใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการใช้ทุกวันและส่วนใหญ่มีการใช้โปรแกรมค้นหา Google มากที่สุดในการค้นหา นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยของ วชิราพร แซ่ลิ้ม (2550) ซึ่งศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุด คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า ผู้ใช้บริการต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการให้การศึกษาผู้ใช้ในการค้นฐานข้อมูลออนไลน์อยู่ในระดับมาก และการวิจัยของ ดวงใจ ติรประเสริฐ (2545: 206) เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเพื่อการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า สื่อสารสนเทศประเภทหนึ่งที่อาจารย์ใช้ในระดับมากคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการใช้สารสนเทศจากฐานข้อมูลออนไลน์ในระดับมาก

สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้บรรณารักษ์ต้องเผชิญกับการปรับบทบาทและการทำงานหลายด้าน เพื่อรองรับการจัดบริการที่ตอบสนองกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ ความต้องการ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ต่อเนื่องมาเป็นช่วง ๆ โดยมีประเด็นศึกษาและหน่วยศึกษาแตกต่างกันไป ซึ่งผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึง

พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ ตั้งแต่งานวิจัยของ ปรภาวดี สืบสนธิ์ (2527) ได้ศึกษาความสามารถของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ที่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยคาดหวัง ผลการวิจัยกล่าวถึงความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ด้านงานเทคนิคและการบริการ และในช่วงที่เริ่มมีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาในงานห้องสมุด การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ก็มีประเด็นความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพิ่มเข้ามา ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของยุพิน เตชะมณี และคนอื่น ๆ (2534: 96-101) และผลการวิจัยของ พิมพา อินแบน กุลธิดา ท่วมสุข และจุฑารัตน์ ศรีราวณะวงศ์ (2542: 74-77) ซึ่งพบว่า ความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ที่จำเป็นกับการปฏิบัติงานนั้นมีเพิ่มขึ้นและซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น โดยนอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเข้ามาแล้ว ยังจะต้องมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และการวิจัยประเมินผลด้วย

ปัจจุบันมีวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศหลายชิ้นงานได้กล่าวถึงบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ และยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ (Competencies) ของบรรณารักษ์ ดังเช่นงานวิจัยของ มณีรัตน์ ฉัตรอุทัย (2551: 33-43) ซึ่งศึกษากรอบสมรรถนะและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ให้บริการห้องสมุดของสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นโดยรวมของผู้บริหารสถาบันผู้ใช้บริการห้องสมุด และผู้ให้บริการห้องสมุด ที่มีต่อสมรรถนะประจำงานให้บริการห้องสมุด มีจำนวน 6

ด้าน ลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมุ่งเน้นคุณภาพ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ การสืบเสาะหาข้อมูล ความถูกต้องของงานจรรยาบรรณวิชาชีพ และความเข้าใจผู้อื่น และจากการวิจัยของศุภรชตรา แสนวา (2552: 90-91) ที่ได้ศึกษาลักษณะของห้องสมุดที่เป็นองค์การคุณภาพพบว่า บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศที่จะให้บริการในห้องสมุดที่เป็นองค์การคุณภาพนั้น ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถหลากหลายรองรับกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการและสังคมที่เปลี่ยนแปลง บรรณารักษ์ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ (Information Specialist) สามารถเป็นที่พึ่งพิงให้กับผู้ใช้บริการได้ โดยต้องมีคุณลักษณะ 3 ด้านหลัก คือ ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ความรู้ความสามารถทั่วไป และบทบาทและคุณลักษณะบุคคลที่จำเป็นต่อการให้บริการสารสนเทศ

ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าบรรณารักษ์จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อสถาบันผู้ผลิตบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ให้ตอบสนองผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

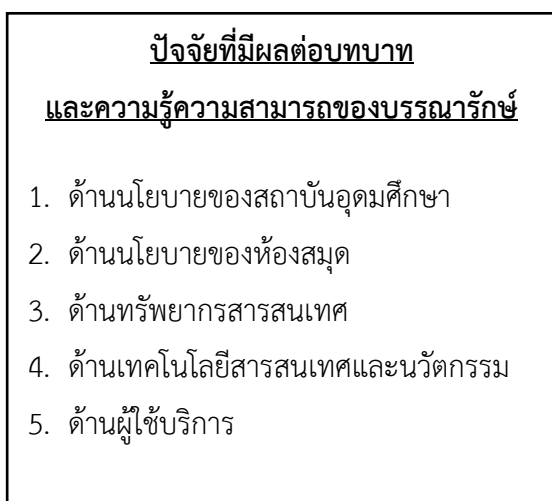
2. เพื่อศึกษาบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ ได้แก่ นโยบายของสถาบันอุดมศึกษา นโยบายของห้องสมุด ทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม และผู้ใช้บริการ โดยส่งผลกระทบต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ คือ 1) บทบาทของบรรณารักษ์ ได้แก่ บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพ และบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน 2) ความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้

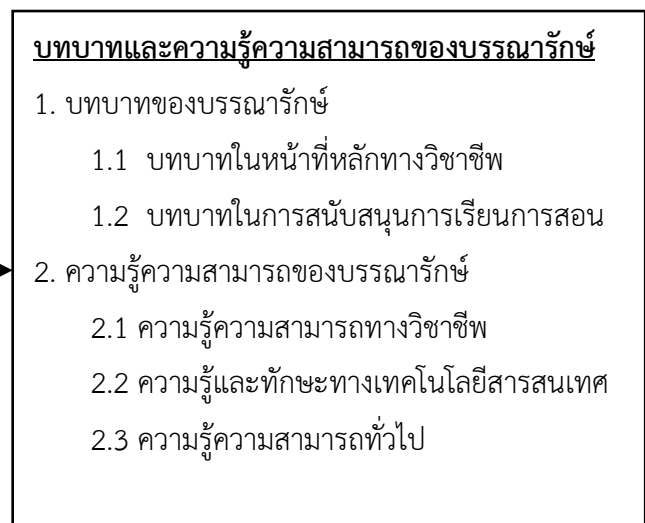
วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาความ

คิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในกำกับของรัฐ และเอกชน 56 แห่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ลักษณะเป็นแบบเป็น แบบตรวจรายการ (Checklist) แบบเติมคำ (Completion) และมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 82 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93 และการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

2. การวิจัยระยะที่ 2 การยืนยันบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญความสามารถทั่วไป กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จำนวน 23 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อยืนยันบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีเกณฑ์การตอบให้เลือกแสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ เห็นด้วย ไม่เห็นใจ และไม่เห็นด้วย ตรวจสอบความครอบคลุมและชัดเจนของข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และ

การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์ และผู้วิจัยได้ขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีข้อมูลไม่ชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยระยะที่ 1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จากนั้นจึงแจกแจงระดับคะแนน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางและบรรยายความ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิจัยระยะที่ 2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิจัย ในรูปแบบตารางและบรรยายความ และในส่วนคำตอบที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมใช้วิธีสรุปความและนำเสนอแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 197 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98 ของแบบสอบถามทั้งหมด การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน และสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 23 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม รองลงมา คือ ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการ และปัจจัยด้านทรัพยากรสารสนเทศ ดังแสดงในตาราง 1

1.1 ด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา ปัจจัยข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ นโยบายและทิศทางการพัฒนาของสถาบัน มีผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทและพัฒนาความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ รองลงมาคือ การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในสถาบัน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1.2 ด้านนโยบายของห้องสมุดพบว่า ปัจจัยข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ การจัดบริการที่เน้นเชิงรุกมีความหลากหลาย และเข้าถึงตัวผู้ใช้บริการ รองลงมาคือ การจัดบริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดบริการสารสนเทศที่เน้นผู้ใช้บริการเป็นหลัก สนองต่อความต้องการและตรงความคาดหวัง

ตาราง 1 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถ	\bar{x}	SD	แปลผล
1	ปัจจัยด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา	4.00	.524	มาก
2	ปัจจัยด้านนโยบายของห้องสมุด	4.19	.480	มาก
3	ปัจจัยด้านทรัพยากรสารสนเทศ	4.24	.626	มาก
4	ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม	4.46	.551	มาก
5	ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการ	4.43	.445	มาก
รวม		4.26	.403	มาก

1.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศพบว่า ปัจจัยข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ แหล่งสารสนเทศในปัจจุบันมีจำนวนมากและหลากหลายขึ้น รองลงมาคือ ทรัพยากรสารสนเทศมีเนื้อหาและรูปแบบหลากหลายมากขึ้น และทรัพยากรสารสนเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

1.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมพบว่า ปัจจัยข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการเปลี่ยนไป รองลงมาคือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้การติดต่อสื่อสารทำได้อย่างสะดวกและหลายช่องทางมากขึ้น และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้การส่งข้อมูลข่าวสารทำได้อย่างรวดเร็วและในปริมาณที่มากขึ้น และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้เกิดการไหลเวียนของสารสนเทศเป็นจำนวนมาก

1.5 ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการ พบว่า ปัจจัยข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับบริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และง่าย รองลงมา คือ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับสารสนเทศที่

สำเร็จรูปพร้อมใช้ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับสารสนเทศ ตรงความต้องการ และมีความถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และง่าย รองลงมา คือ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับสารสนเทศที่สำเร็จรูปพร้อมใช้ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับสารสนเทศ ตรงความต้องการและมีความถูกต้อง

2. บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพและความรู้ความสามารถทั่วไปอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตาราง 2

2.1 ด้านบทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถข้อที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงความต้องการและ

ตอบสนองผู้ใช้บริการ รองลงมาคือ การจัดระบบ และสร้างเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ และ

การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่สถาบันเปิดสอน

ตาราง 2 บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์

ข้อ	บทบาทและความรู้ความสามารถ	χ^2	SD	แปลผล
1	บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพ	4.39	.495	มาก
2	บทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน	3.90	.702	มาก
3	ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ	4.41	.500	มาก
4	ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.91	.566	มาก
5	ความรู้ความสามารถทั่วไป	4.15	.574	มาก
	รวม	4.15	.468	มาก

2.2 ด้านบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถข้อที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การจัดหาและจัดระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การจัดทำฐานข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะการพัฒนาเครื่องมือช่วยสืบค้นสารสนเทศ รองลงมาได้แก่ การให้คำปรึกษาเชิงลึกในการศึกษาค้นคว้าวิจัยแก่ผู้เรียน เช่น การค้นคว้าแหล่งอ้างอิงเฉพาะทาง การวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรม และการส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศแก่ผู้เรียน

2.3 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถข้อที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ บรรณารักษ์ควรมีคุณวุฒิทางสาขาบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์ รองลงมาคือ สามารถวิเคราะห์ ความต้องการ และแนะนำสารสนเทศที่ทันสมัยและเหมาะสมแก่

ผู้ใช้บริการ และมีทักษะการรู้สารสนเทศและสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ

2.4 ด้านความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถข้อที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ มีทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ตและการสืบค้นสารสนเทศออนไลน์ รองลงมา คือ มีความรู้และสามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นและจัดบริการในห้องสมุด และสามารถสอนและให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ

2.5 ด้านความรู้ความสามารถทั่วไปอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถข้อที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ มีทักษะการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการในเชิงบวก และมีทักษะในการประชาสัมพันธ์และสามารถเชิญชวนให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการห้องสมุด และสามารถดำเนินงานให้เสร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์การ

3. การยืนยันบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

3.1 บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นด้วยกับบทบาทในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่สถาบันเปิดสอน การจัดระบบและสร้างเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ การเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงผู้ใช้บริการในการสืบค้นสารสนเทศไปยังแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ และการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ของสถาบันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ส่วนบทบาทในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้มีความหลากหลายครบถ้วน และครอบคลุมการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงความต้องการและตอบสนองผู้ใช้บริการ การจัดบริการแบบเชิงรุกมากขึ้น และเน้นบริการแบบออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง การแนะนำ ถ่ายทอดและสอนทักษะการรู้สารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการ บทบาทในการจัดบริการตามกลุ่มผู้ใช้บริการและการบริการเฉพาะราย ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับบทบาทดังกล่าวร้อยละ 96

3.2 บทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นด้วยกับบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเตรียมทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของผู้สอน การจัดหาและจัดระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การจัดทำฐานข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะ การพัฒนาเครื่องมือช่วยสืบค้นสารสนเทศ ส่วนบทบาทในการให้คำปรึกษาเชิงลึกในการศึกษาค้นคว้าวิจัยแก่ผู้เรียน เช่น การค้นคว้าแหล่งอ้างอิงเฉพาะทาง การ

วิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรม และการส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศแก่ผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยร้อยละ 87 บทบาทในการมีส่วนร่วมในการสอนและเป็นทีมสอน การให้ความรู้ด้านทักษะสารสนเทศแก่ผู้สอน การมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับบทบาทดังกล่าวร้อยละ 78 บทบาทที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 43 คือ การทำหน้าที่เป็นผู้ทบทวนความรู้ให้กับผู้เรียนและ มีส่วนร่วมในการศึกษาหัวข้อที่ผู้เรียนต้องการศึกษา

3.3 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นด้วยกับความรู้ความสามารถที่บรรณารักษ์ควรมี ได้แก่ บรรณารักษ์ควรมีความสามารถในการคัดเลือกสารสนเทศที่เหมาะสม มีความรู้ในการคัดเลือกสารสนเทศเฉพาะสาขา ทักษะการรู้สารสนเทศและสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ทักษะการสอนและการฝึกอบรม การสืบค้นสารสนเทศให้แก่ผู้ใช้บริการ และบรรณารักษ์ควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการและแนะนำสารสนเทศที่ทันสมัยและเหมาะสมแก่ผู้ใช้บริการ ส่วนด้านคุณวุฒิทางสาขา บรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์และความรู้ความสามารถในการจัดการสารสนเทศและการจัดการความรู้ทั้งในระดับนโยบายและเป็นผู้ปฏิบัติความสามารถในการสอนทักษะการรู้สารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศและสามารถนำไปใช้ได้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับความรู้ความสามารถดังกล่าวร้อยละ 96 ความรู้ความสามารถที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 65 คือ บรรณารักษ์สามารถแนะนำผู้ใช้บริการให้วิเคราะห์ปัญหาได้

3.4 ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นด้วยว่าบรรณารักษ์ ควรมีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้และสามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นและจัดบริการในห้องสมุด ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ตและการสืบค้นสารสนเทศออนไลน์ สามารถสอนและให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ มีทักษะและประยุกต์ใช้เว็บเครือข่ายทางสังคม (Social network) ส่วนความรู้และทักษะในการออกแบบบทเรียนช่วยสอนออนไลน์และความรู้ด้านการคัดเลือกซอฟต์แวร์ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับความรู้ความสามารถในด้านดังกล่าวร้อยละ 83 และผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 78 เห็นด้วยกับความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เบื้องต้น และความรู้และทักษะการออกแบบเว็บเพจ ความรู้ความสามารถที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 74 คือ บรรณารักษ์ควรมีความรู้ด้านการคัดเลือกฮาร์ดแวร์

4. ความรู้ความสามารถทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นด้วยว่าบรรณารักษ์ ควรมีความรู้และทักษะด้านการจัดการทั่วไป มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการดำเนินงานให้เสร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์กร มีทักษะการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการในเชิงบวก ทักษะในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการห้องสมุด ทักษะภาษาต่างประเทศที่เป็นสากลในระดับที่ติดต่อสื่อสารได้ มีความสามารถในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น มีความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดและการสอน และมีความรู้และทักษะด้านการตลาด รู้จักศึกษาผู้ใช้บริการและนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้กับงาน

ในองค์การสารสนเทศ ส่วนความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์การสารสนเทศ และทักษะด้านการวิจัยทั้งในฐานะผู้วิจัยและผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้ทำวิจัย ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยร้อยละ 96

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านที่มีผลมากที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมีผลกระทบต่อทั้งรูปแบบและปริมาณของทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการมีวิธีการและช่องทางที่หลากหลายกว่าในอดีตสารสนเทศในปัจจุบันไม่ได้อยู่ในรูปแบบตีพิมพ์หรือสื่อเพียงแบบเดียว แต่พัฒนาในรูปแบบเป็นอิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลมากขึ้น เข้าถึงสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (Bowles, 1999) ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของราฟิค และเอมีน (Rafiq & Ameen, 2012: 120) การศึกษาการใช้สื่อดิจิทัลและความต้องการเนื้อหาดิจิทัลในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปากีสถาน พบว่า ปริมาณการใช้งานสื่อดิจิทัลนั้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก และเข้ามาแทนที่สื่อสิ่งพิมพ์ และกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์อาจจะหายไปมากที่สุด และสื่อดิจิทัลที่จะเพิ่มมากขึ้นคือวารสารซึ่งอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ (e-format) โดย

คาดการณ์ว่าอีก 5-10 ปีข้างหน้า วารสารแบบฉบับพิมพ์จะหมดไป ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ที่จะต้องรองรับกับความต้องการพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ

เมื่อพิจารณาปัจจัยจำแนกเป็นรายด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1.1 ด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษามีผลกระทบต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ นโยบายและทิศทางการพัฒนาของสถาบันมีผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทและพัฒนาความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายการศึกษาของชาติได้เน้นที่การพัฒนาคนเป็นหลัก ภายใต้อุดมการณ์ที่ว่า คนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญในการผลิตคนที่มีคุณภาพออกมาเพื่อพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2545) นโยบายส่งเสริมและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในสถาบันจึงเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานของสมุดในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้ตอบสนองภารกิจของสถาบันบรรณารักษ์ในฐานะที่เป็นบุคลากรสำคัญของห้องสมุดจึงได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามนโยบายของสถาบัน

1.2 ด้านนโยบายของห้องสมุดมีผลกระทบต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ การจัดบริการที่เน้นเชิงรุกมีความหลากหลาย และเข้าถึงตัวผู้ใช้บริการ

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของห้องสมุดสมัยใหม่ที่บรรณารักษ์จะต้องปรับเปลี่ยนการทำงานแบบเชิงรับมาเป็นเชิงรุกให้มากขึ้น นำสารสนเทศไปถึงมือผู้ใช้ (Stueart & Moran, 2007) สอดคล้องกับการวิจัยของพรชนิต สีนาราช และกุลธิดา ท้วมสุข (2555: 1-28) พบว่า ห้องสมุดวิจัยไทยทุกแห่งมีวิสัยทัศน์ นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์โดยให้ความสำคัญกับบทบาทการจัดบริการเชิงรุก ได้แก่ การจัด Road Show เพื่อพบปะกับนักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา การจัดบริการส่งเอกสาร (Document Delivery) และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย และในการศึกษาของ วราภรณ์ จันทัด และภรณ์ ศิริโชติ (2555: 43-60) เกี่ยวกับบทบาทของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า การจัดบริการให้แก่ผู้ใช้ในปัจจุบันมีลักษณะที่เป็นเชิงรุกมากกว่าในอดีต ผลการวิจัยของ สุพรรณธรา แสนวา (2552: 118) ศึกษาถึงห้องสมุดที่เป็นองค์การคุณภาพ พบว่า ห้องสมุดจะต้องเน้นการบริการในเชิงรุก บริการใหม่ที่หลากหลาย และเข้าไปถึงผู้ใช้บริการทุกกลุ่มร่วมมือหรือทำงานอย่างเป็นทางการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) กับคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัย ออกไปพบผู้ใช้ในลักษณะของ Movement Library

1.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศมีผลกระทบต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ แหล่งสารสนเทศในปัจจุบันมีจำนวนมากและหลากหลายขึ้น ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการทำงานของบรรณารักษ์จะมีความยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ตรงกับแนวคิดห้องสมุด

สมัยใหม่ที่ห้องสมุดไม่เน้นการเป็นเจ้าของทรัพยากร แต่สามารถเข้าไปค้นหาและเรียกใช้สารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ได้ และการจัดเก็บทรัพยากรหลายรูปแบบทั้งตีพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ (Stueart & Moran. 2007) สอดคล้องกับผลการวิจัยราฟิค และเอมีน (Rafiq & Ameen. 2012: 120) พบว่า ปริมาณการใช้งานสื่อดิจิทัลนั้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก และเข้ามาแทนที่สื่อสิ่งพิมพ์ และการศึกษาของ ปียสุดาตันเลิศ และกุลธิดา ท้วมสุข (2554: 616-617) พบว่า บทบาทของห้องสมุดด้านทรัพยากรสารสนเทศนั้น ห้องสมุดจะมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทันที โดยเน้นรูปแบบ Full Text มากขึ้น และผลการวิจัยของคาร์ดินา (Cardina; & Wicks. 2004) พบว่า ความเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรสารสนเทศที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการทำงานของบรรณารักษ์ในการที่จะตัดสินใจคัดเลือก จัดหา ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อมาบริการผู้ใช้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

1.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านวิธีการเข้าถึงสารสนเทศรูปแบบและเนื้อหาที่ต้องการมีความหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น ผู้ใช้บริการคาดหวังว่าจะได้รับการสารสนเทศด้วยความรวดเร็ว สะดวกและง่าย กระชับ และตรงกับความต้องการ สำเร็จรูปพร้อมใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ ดิระประเสริฐสุสิน (2545) พบว่า รูปแบบสารสนเทศประเภทสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ที่อาจารย์ใช้อยู่ในระดับมาก คือ การใช้สารสนเทศจากฐานข้อมูลออนไลน์ และการวิจัยของ วชิรี เพ็ชรวงษ์ และกุลธิดา ท้วมสุข (2555: 39) พบว่า นักวิจัยใช้แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าแหล่งสารสนเทศประเภทอื่น ๆ และด้านการใช้แหล่งสารสนเทศในกลุ่มประเภทอิเล็กทรอนิกส์ นักวิจัยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อผลิตผลงานวิจัยมากที่สุด และในการวิจัยของราฟิค และเอมีน (Rafiq & Ameen. 2012: 116-122) พบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการสารสนเทศที่อยู่ในรูปดิจิทัลมากกว่าแบบฉบับพิมพ์ ทำให้ห้องสมุดต้องยกเลิกการบอกรับวารสารที่เป็นฉบับพิมพ์และเปลี่ยนไปบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์แทน ซึ่งส่งผลถึงบรรณารักษ์ที่จะต้องจัดเตรียมสารสนเทศและบริการที่หลากหลายเพื่อรองรับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน

1.5 ด้านผู้ใช้บริการมีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อห้องสมุดที่จะได้รับบริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และง่าย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใช้บริการห้องสมุดยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะเคยชินกับการใช้เทคโนโลยีในการค้นหาสารสนเทศ และต้องการความถูกต้อง รวดเร็ว ทันเวลาและได้สารสนเทศที่ทันสมัย ดังนั้นผู้ใช้บริการจึงคาดหวังว่าบรรณารักษ์จะสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและทันต่อความต้องการ บรรณารักษ์จึงต้องปรับเปลี่ยนการทำงานให้มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการให้บริการมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วราภรณ์ จันทาคัด และภรณ์ ศิริโชติ (2555: 43-60) พบว่า บทบาทที่บรรณารักษ์สามารถช่วยเหลือ

นักวิจัยได้ คือ การสืบค้น รวบรวมและนำเสนอ สารสนเทศแก่นักวิจัยทันทีที่นักวิจัยร้องขอ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศให้แก่ผู้ใช้บริการ การวิจัยของปิยสุดา ตันเลิศ และ กุลธิดา ท้วมสุข (2554: 617) ในด้านการบริการ นั้น พบว่า ห้องสมุดต้องจัดบริการที่สามารถเข้าถึง ทรัพยากรสารสนเทศได้ตลอด 24 ชั่วโมง/ 7 วัน มุ่งเน้นบริการสารสนเทศเชิงรุกที่สามารถเข้าถึงตัว ผู้ใช้และเข้ากับบุคลิกและความชอบของผู้ใช้บริการ มากขึ้น

2. บทบาทและความรู้ความสามารถของ บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

2.1. บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับบทบาทในการคัดเลือก ทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ สถาบันเปิดสอน การจัดระบบและสร้างเครื่องมือเพื่อ อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในการเข้าถึง สารสนเทศและความรู้ การเป็นสื่อกลางเชื่อมโยง ผู้ใช้บริการในการสืบค้นสารสนเทศไปยังแหล่ง สารสนเทศอื่น ๆ และการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ ความรู้ของสถาบันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศผ่าน เครื่องข่ายทั้งภายในและภายนอก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของศุภรชชตรา แสนวา (2552: 81-82) ซึ่งศึกษาลักษณะของห้องสมุดที่เป็นองค์การคุณภาพ พบว่า ด้านทรัพยากรสารสนเทศนั้น ห้องสมุดต้องมี ทรัพยากรและสื่อต่าง ๆ ครบทุกประเภททั้งสิ่งพิมพ์ (Printed) และไม่ใช่สิ่งพิมพ์ (Non-Printed) ในรูป ของอิเล็กทรอนิกส์ โดยห้องสมุดควรเน้นการ เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์และ ห้องสมุดดิจิทัล ด้วยการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลให้มากขึ้น เช่น หนังสือ ประเภท E-book วารสารหรือฐานข้อมูลออนไลน์ มี

ความหลากหลายและมีปริมาณเพียงพอ การพัฒนา ทรัพยากรสารสนเทศต้องมีการศึกษาความต้องการ ของผู้ใช้ก่อน ในด้านเนื้อหานั้นควรมีความ หลากหลายครบถ้วนสอดคล้องและครอบคลุมกับ หลักสูตรการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน ตรงกับความสนใจ และความต้องการใช้ของ ผู้ใช้บริการ เนื้อหาที่มีความทันสมัย มีทั้งที่เป็น วิชาการสารสนเทศทั่วไปและบันเทิง เน้นการ ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก และ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของปิยสุดา ตันเลิศ (2554: 616) ซึ่งศึกษาถึงบทบาทของห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา พบว่า ด้านการจัดหาทรัพยากร สารสนเทศนั้น ห้องสมุดต้องมีการจัดหาทรัพยากร สารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น เน้น รูปแบบ Full Text การจัดหาและรวบรวม สารสนเทศที่มีประโยชน์โดยตรงกับผู้ใช้ และสร้าง คุณค่าเพิ่มทางวิชาการต่อการจัดการเรียนการสอน และการวิจัยของมหาวิทยาลัย เช่น จัดเตรียม สารสนเทศที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน จัดหา ทรัพยากรที่ใช้ประกอบการวิจัยตามผู้ใช้ต้องการ ให้ ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ ของสถาบัน จัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ของ สถาบันโดยอาจทำให้ความรู้เหล่านั้นอยู่ในรูป สารสนเทศดิจิทัลและเผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยี ภายในสถาบันและเผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต

2.2 บทบาทในการสนับสนุนการเรียน การสอน ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับบทบาทในการมีส่วน ร่วมในการเตรียมทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของผู้สอน การจัดหาและ จัดระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียน เช่น การจัดทำฐานข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะ การพัฒนาเครื่องมือช่วย

สืบค้นสารสนเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภรรษตรา แสนวา (2552: 117) พบว่า ด้านการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ การจัดระบบและจัดเก็บสารสนเทศนั้น ห้องสมุดต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดระบบและจัดเก็บสารสนเทศที่เอื้อต่อการให้บริการสารสนเทศออนไลน์ โดยคำนึงถึงการเข้าถึง (Access) ค้นคืน (Retrieval) ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพที่ผู้ใช้สามารถใช้ได้ทุกเวลา และในขณะเดียวกันก็สามารถเชื่อมโยงการสืบค้นและการเข้าถึงไปยังห้องสมุดอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการแล้ว ยังต้องจัดการสร้างคำค้นต่าง ๆ เช่น การกำหนดหัวเรื่อง คำสำคัญ ตรีชนิและบทคัดย่อ สารบัญเนื้อหาไว้ให้ผู้ใช้เพื่อสืบค้นและตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่ต้องการด้วย และการวิจัยของ อัญชลี วิจิตรเจริญและขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2555: 22) พบว่า สมรรถนะที่คาดหวังของนักสารสนเทศในด้านการสอนนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่มีความคาดหวังในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รวมถึงบทบาทของบรรณารักษ์ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากห้องสมุดเป็นหน่วยงานสายสนับสนุนของสถาบันที่คอยให้การสนับสนุนงานวิชาการ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

2.3 ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับความรู้ความสามารถที่บรรณารักษ์ควรมี ได้แก่ บรรณารักษ์ควรมีความสามารถในการคัดเลือกสารสนเทศที่เหมาะสม มีความรู้ในการคัดเลือกสารสนเทศเฉพาะสาขา ทักษะการรู้สารสนเทศและสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ทักษะการสอนและการฝึกอบรมการ

สืบค้นสารสนเทศให้แก่ผู้ใช้บริการ และบรรณารักษ์ควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการและแนะนำสารสนเทศที่ทันสมัยและเหมาะสมแก่ผู้ใช้บริการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า บรรณารักษ์ในห้องสมุดยุคปัจจุบันจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านการคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและความรู้ ได้แก่ การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้มีความหลากหลาย ครบถ้วน ครอบคลุมและสอดคล้องกับหลักสูตรที่สถาบันเปิดสอน สนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ทั้งสิ่งพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ (ธมลวรรณ ชุนไพจิต. 2550: 11-19; วลัยลักษณ์ แสงวรรณกุล. 2548: 1-5) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคณางค์ เชษฐบุตร (2550: 72) พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ต้องการให้บรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ ให้ปรึกษา แนะนำการรู้สารสนเทศให้ความร่วมมือกับผู้สอนและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการรู้สารสนเทศ

2.4 ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าบรรณารักษ์ควรมีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้และสามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นและจัดบริการในห้องสมุด ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ตและการสืบค้นสารสนเทศออนไลน์สามารถสอนและให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ ทักษะและประยุกต์ใช้เว็บเครือข่ายทางสังคม (Social network) สอดคล้องกับแนวคิดของห้องสมุดยุคใหม่ที่บรรณารักษ์ต้องมีความรู้และทักษะทาง

เทคโนโลยีสารสนเทศ และงานวิจัยของมาห์หมัด (Mahmood. 2002: 27-43) พบว่า สมรรถนะที่จำเป็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสิบอันดับแรกนั้น สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ลำดับแรก คือ มีทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการวิจัยของอัญชลี วิจิตรเจริญและขวัญชฎิล พิศาลพงค์ (2555: 22) พบว่า สมรรถนะนักสารสนเทศที่ผู้ใช้คาดหวังด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่คาดหวังเกี่ยวกับเรื่องการใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติในการบริหารจัดการและการให้บริการสารสนเทศเทคโนโลยีฐานข้อมูล และการจัดการฐานข้อมูล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีคมนาคม

2.5 ความรู้ความสามารถทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าบรรณารักษ์ ควรมีความรู้และทักษะด้านการจัดการทั่วไป มีภาวะผู้นำ สามารถดำเนินงานให้เสร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์กร มีทักษะการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการในเชิงบวก ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการห้องสมุด มีทักษะภาษาต่างประเทศที่เป็นสากลในระดับที่ติดต่อสื่อสารได้ สามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น มีความสามารถในการถ่ายทอดและการสอน ความรู้ และทักษะด้านการตลาด รู้จักศึกษาผู้ใช้บริการและนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้กับงานในองค์กรสารสนเทศ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับบทบาทของบรรณารักษ์ยุคใหม่ คือ บรรณารักษ์ควรมีความรู้ความสามารถในสหสาขาวิชา เรียนรู้ ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ มีทักษะด้านการบริหารจัดการ การสื่อสารและประสานงาน โดยบรรณารักษ์ต้องมีความสามารถในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น การสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด ความร่วมมือในกับหน่วยงานในชุมชน เป็นต้น ด้านการสอน มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอด และสอนผู้ใช้บริการเกี่ยวกับวิธีสืบค้นสารสนเทศ วิธีการใช้ฐานข้อมูล แนะนำแหล่งสารสนเทศแก่ผู้ใช้ จัดฝึกอบรมตามคำขอของผู้ใช้บริการ ด้านการวิจัย มีทักษะการวิจัยทั้งในฐานะช่วยเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้ทำวิจัยในด้านแหล่งสารสนเทศ และการทำวิจัยด้วยตนเองเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาขององค์กรและวิชาชีพ รู้จักศึกษาความต้องการของผู้ใช้ และจัดการองค์กรในเชิงรุก โดยนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาประยุกต์กับงานในองค์กรสารสนเทศ (ศุภรชตรา แสนวา. 2552: 90-91; ธมลวรรณ ชุนไพจิต. 2550: 11-19; วลัยลักษณ์ แสงวรรณกุล. 2548: 1-5; พิมพ์ อินแบนกุลธิดา ท้วมสุข และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. 2542: 74-77) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจน์หทัย ศรีบุญเรือง (2552: 179-180) พบว่า ภาพลักษณ์ของบรรณารักษ์ที่ต้องปรับปรุงอย่างมาก ได้แก่ ทักษะด้านภาษาอังกฤษ เนื่องจากปัจจุบันมีสารสนเทศและบริการต่าง ๆ อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ บรรณารักษ์ควรมีความรู้ ทักษะเพียงพอที่จะช่วยเหลือผู้ใช้ นอกจากนี้ยังคาดหวังให้มีทักษะค้นคว้าวิจัยและประเมินผล เพราะผู้ใช้เป็นกลุ่มที่ต้องการแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ต้องอาศัยบรรณารักษ์คอยช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำในการได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ และให้บรรณารักษ์มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีความรู้กว้างขวาง เนื่องจากมหาวิทยาลัยเปิดสอนหลากหลายสาขาวิชา บรรณารักษ์ควรมีความรู้ ที่จะสามารถรองรับความต้องการของผู้ใช้ได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ทำให้เห็นว่า บรรณารักษ์ควรมีบทบาทและความรู้ความสามารถ ดังนี้

1. บทบาทในหน้าที่หลักทางวิชาชีพ และ ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ห้องสมุดควรมีการ กำหนดคุณวุฒิและคุณสมบัติของบรรณารักษ์ และ ภาระงานให้ชัดเจนและสอดคล้องกับตำแหน่งงานที่ ปฏิบัติ

2. บทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน การส่งเสริมให้เกิดบทบาทในด้านนี้ ห้องสมุด ควรมีการสร้างร่วมมือกับคณะวิชาในสถาบัน เพื่อให้บรรณารักษ์มีบทบาทได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น มีส่วนร่วมในการ จัดเตรียมสื่อ ทรัพยากรสารสนเทศ เครื่องช่วยค้น สารสนเทศ และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง สารสนเทศ เป็นต้น

3. ความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และความรู้ความสามารถทั่วไป ห้องสมุด ควร ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลแก่บุคลากร ในองค์การได้พัฒนาตนเองในด้านที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติงาน และสร้างเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรม ขององค์การให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้และ ปรับเปลี่ยนบทบาท พัฒนาความรู้ความสามารถของ บุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทและความรู้ ความสามารถของบรรณารักษ์จำแนกเฉพาะตามงาน ที่รับผิดชอบ เช่น บทบาทและความรู้ความสามารถ ของบรรณารักษ์บริการช่วยค้นคว้า บทบาทและ

ความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ฝ่ายวิเคราะห์ และทำรายการบรรณานุกรม

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการ พัฒนาความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา หทัย ศรีบุญเรือง. (2552). *ภาพลักษณ์ ปัจจุบันและภาพลักษณ์ที่คาดหวังที่มีต่อ บรรณารักษ์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คนางค์ เชษฐบุตร. (2550). *ความคาดหวังของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อบทบาท บรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์*. ขอนแก่น: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ญาณภา อินพรหม. (2551). *พฤติกรรมการใช้ สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงใจ ติประเสริฐ. (2545). *การใช้สารสนเทศเพื่อ การสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ

- สารสนเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธมลวรรณ ชุนไพชิต. (2550, มกราคม-มิถุนายน). การวิจัยกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของบรรณารักษ์ยุคดิจิทัล. *วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 6(1): 11-19.
- นวพร ไชยทองศรี. (2549). *การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ปิยสุดา ตันเลิศ และกุลธิดา ท้วมสุข. (2554, กรกฎาคม-สิงหาคม). บทบาทของห้องสมุดและนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทย พ.ศ. 2553-2562. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 17(4): 607-623.
- ประภาวดี สืบสนธิ. (2527). *ความสามารถของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ที่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยคาดหวัง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พรชนิต ลีนาราช และกุลธิดา ท้วมสุข. (2555, กันยายน-ธันวาคม). สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดบริการสนับสนุนการวิจัยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิจัยไทย. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*. 30(3): 1-28.
- พิมพา อินแบน กุลธิดา ท้วมสุข และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2542). ลักษณะงานและความรู้ความสามารถของบุคลากรผู้ให้บริการสารสนเทศในองค์กรรัฐและเอกชนตามความคิดเห็นของผู้บริหาร. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 17(3): 69-82.
- มนิรัตน์ ฉัตรอุทัย. (2551). การศึกษารอบสมรรถนะและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ให้บริการห้องสมุดของสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. *วารสารพระจอมเกล้าลาดกระบัง*, 16(1): 33-43.
- ยุพิน เตชะมณี และคนอื่นๆ. (2543). *การสำรวจระดับความรู้ความสามารถของบุคลากรที่ให้บริการข้อมูลสารนิเทศที่ผู้บริหารต้องการ. ขอนแก่น: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.*
- วลัยลักษณ์ แสงวรรณกุล. (2548, มกราคม-มิถุนายน). แนวโน้มของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า. *อินฟอร์เมชัน*, 12(1): 1-5.
- วชิราพร แซ่ลิ้ม. (2550:). *ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. สงขลา: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- วราภรณ์ จันทคัต และภรณ์ ศิริโชติ. (2555, พฤษภาคม-สิงหาคม). บทบาทของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นในการ

- สนองความต้องการสารสนเทศของนักวิจัย. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 30(2): 43-60.
- วัชรีย์ เพ็ชรวงษ์ และกุลธิดา ท้วมสุข. (2555, กันยายน-ธันวาคม). พฤติกรรมการใช้สารสนเทศในการทำวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 30(3): 29-50.
- ศุภรชตรา แสนวา. (2552). *แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่องค์การคุณภาพ*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สารสนเทศศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๗)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อัญชุลี วิจิตรเจริญ และขวัญชฎิล พิศาลพงศ์. (2555, มกราคม-มิถุนายน). สมรรถนะที่คาดหวังของนักวิชาชีพสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดฯ*, 5(1) 17-30.
- Bowles, Mark Donald. (1999). *Crisis in the information age: How the Information Explosion Threatened Science, Democracy, the Library, and the Human Body*.
- Cadina, Christen; & Donald Wicks. (2004). *The Changing Roles of Academic Reference Librarians Over a Ten-Year Period. Reference & User Services Quality*. 44(2): 133-42.
- Khoo, Christopher Soo-Guan. (2010). *Competencies for New Era Librarians and Information Professionals*. Singapore: Nanyang Technology University.
- Retrieved September 30, 2010, from <http://www.lib.usm.my/elmu-quip/conference/Documents/ICOL%202005%20Paper%20%20Christopher%20Khoo.pdf>.
- Mahmood, Klalid. (2002). *Competencies Needed for Future Academic Librarians in Pakistan*. Education for Information.
- Rafiq, Muhammad; & Ameen, Kanwal. (2012). Use of digital media and demand for digitized contents in higher education sector of Pakistan. *The International Information & Library Review*, 44, 116-122.
- Stueart, R.D. & Moran, B.B. (2007). *Library and Information Center Management* (6Th ed.) Colorado: Libraries Unlimited. Instructional Role of Librarians in Higher Education. Ph.D. Dissertation. Washington: Washington State University.